

יד לוי אשכול – מערך שיעור

החברה הישראלית: מגזרים ומתחים

ריבוד חברתי, מתחים חברתיים ותפקידה של מנהיגות ביצירת חברה

עזרים	מטרות	קהל היעד
<p>קובץ של מבחר נתונים סטטיסטיים על החברה הישראלית;</p> <p>קובץ חומר רקע על השסעים בחברה הישראלית;</p> <p>הנחות היסוד של עמותת "בסוד שיח";</p> <p>קובץ אמרות, קטעי נאומים וראיונות של לוי אשכול;</p>	<ul style="list-style-type: none"> לימוד מושגי יסוד במבנה החברתי כיצד בונים חברה? בין היחיד לכלל כיצד בונים חברה? תפקידה של מנהיגות 	<p>תלמידי חטיבת ביניים ועליונה *</p> <p>עומק הדיון בהתאם לגיל</p> <hr/> <p>משך הפעילות</p> <p>3 שיעורים עוקבים כל שיעור 45 דק' </p>

מהלך הפעילות:

יחידה ראשונה: מעגלי התייחסות

- הצגת הנושא:** כל אחד מאיתנו שייך למעגלי התייחסות שונים. מעגל התייחסות מצוין את הקבוצות השונות שאנו משתייכים אליהן. מבקשים מהתלמידים להגדיר מעגלי השייכות שונים הרלוונטיים להם ועורכים עמם על הלוח רשימת מעגלי התייחסות. למשל – דת, מגדר, קבוצת גיל, ארץ לידה, השתייכות לתנועת נוער, סוג מוזיקה אהוב.
- דיון במליאה:** מהי המשמעות של השתייכות למעגל התייחסות? בודקים עם התלמידים אם יש חפיפה בין מעגלי התייחסות של התלמידים השונים. עורכים משאל קצר ומסמנים באמצעות מספר ליד כל שם מעגל כמה מהתלמידים מרגישים שייכים למעגל. בודקים עם התלמידים אם יש מתח בין מעגלי התייחסות שונים – ואם יכולים להיות מתחים בין מעגלים שונים שאליהם הם שייכים. מבקשים מהתלמידים לתת דוגמאות למתחים בין מעגלי התייחסות השונים.
- משחק להמחשת מעגלי התייחסות השונים:** מפנים את מרכז הכיתה ומבקשים מהתלמידים להתייצב בפינות הכיתה לפי השתייכות – כל הישראלים בצד ימין, כל הבנים בצד שמאל, כל חובבי מוזיקת הרוק במרכז, כל הילדים הבכורים בצד ימין מקדימה, וכך הלאה. חוזרים לשבת. מה קורה כאשר תלמיד נדרש להזדהות ביותר ממעגל התייחסות אחד? האם היה מישהו מהתלמידים שלא נאלץ לבחור בין מעגלים שונים?

4. דיון במליאה על המתחים המתגלים בין מעגלי התייחסות של התלמידים בכיתה. שואלים:

- מה יכול לסייע לגשר על המתח בין המעגלים השונים?
- מה תפקידה של המורה, המנהיגה, בכיתה?
- האם הכיתה יכולה להיחפך לקבוצה מגובשת למרות ההבדלים גם בלי המורה בכיתה? (קביעת כללי התנהגות, גבולות, הצגת המאחד, הצגת החיוב שבאחדות לעומת פירוד, פירוק מתחים באמצעות דיון וכולי)
- כיצד ניתן לעשות זאת? כיצד ניתן ליצור חברת תלמידים מגובשת למרות המתחים?

5. סיכום: כל התלמידים בכיתה שווים וגם שונים מאוד – לכל אחד יש מעגלי התייחסות או השתייכות שונים. לפעמים יש מתח בין מעגלי התייחסות שונים, המחייבים כל אחת ואחד לבחור לאיזה מעגל להשתייך ברגע או במצב מסוים. אבל למרות השוני והמתח, כל התלמידים הם חלק ממעגל התייחסות אחד – הכיתה, חברת התלמידים. המורה, המנהיגים של הכיתה, וכל אחת ואחד במצבים שונים יכולים להביא לאחדות למרות השוני.

שומרים את רשימת מעגלי התייחסות שהתלמידים ציינו.

יחידה שניה: מגזרים בחברה הישראלית

1. הצגת הנושא: בשיעור הקודם למדנו על מעגלי התייחסות. למדנו שכל אחד מאיתנו שייך ליותר מקבוצה אחת, ולפעמים

ההשתייכות השונה מייצרת התנגשות. למדנו גם שניתן ליצור קבוצה מגובשת למרות ההבדלים. כעת נעבור מהכיתה אל החברה הישראלית, אל מעגלי השתייכות רחבים יותר הנקראים מגזרים. מסבירים את המושג ריבוד חברתי – התפלגות החברה למערך היררכי המדרג את החברים בה לפי אפיון סוציולוגי: מעמד, מקצוע, מצב כלכלי, קשרים חברתיים, כישורים וכדומה. הריבוד החברתי משקף את המעמד החברתי הכולל (הנובע מכלל מרכיבי האפיון הסוציולוגי) – בין אם מעמד נמוך או מעמד גבוה ואת ההבדלים בתפקיד של הפרטים והמגזרים בחברה.

2. עבודה בקבוצות: כל קבוצה מקבלת קובץ נתונים סטטיסטיים וחומר רקע על השסעים בחברה הישראלית. הקבוצות

צריכות לנסות ליצור קווים משיקים בין המגזרים השונים.

- האם ישנן חפיפות בין המגזרים השונים?
- האם ישנן חפיפות בין מגזרים שקיים ביניהם מתח?
- לדוגמה: קיים מתח בין חילוניים לחרדים, אבל יש עניים בשני המגזרים.

3. דיון במליאה:

- האם אפשר להפריד בין המגזרים באופן מוחלט?
- אם אנו יודעים שהריבוד החברתי משקף את החלוקה המעמדית בחברה, מה אנחנו יכולים להסיק מכך על חפיפה בין מגזרים? לדוגמה: במגזרים חלשים יחסית כמו ערבים או חרדים אחוז העניים יהיה גדול יותר.
- נחזור למעגלי התייחסות האישיים – האם יש קשר בין מעגלי התייחסות האישיים לבין המגזרים ולריבוד החברתי?

קוראים בכיתה את ההגדרה של פלורליזם בחברה דמוקרטית. מנהלים דיון קצר, כדי לוודא שהתלמידים מבינים את ההגדרה.

- מדוע פלורליזם חשוב לקיום הדמוקרטי? מדוע הוא חשוב לקיומה של חברה?
- האם החברה הישראלית תהיה שונה אם אחד המגזרים לא יהיה חלק ממנה יותר? האם השינוי יהיה חיובי?
- מי בחברה צריך להיות אחראי לשילוב והידברות בין המגזרים השונים?

4. סיכום: כמו שהכיתה מחולקת למעגלי התייחסות שונים שלעתים נפגשים ולעתים מתנגשים, כך גם המגזרים בחברה. אישה יכולה להיות גם אישה, גם דתייה או חילונית, גם יהודייה או ערבייה, וכך הלאה. וממש כמו שכדי ליצור חברת תלמידים מלוכדת צריך שילוב בין מנהיגות לאחריות של כל אחת ואחד מהתלמידים – כך גם בחברה הישראלית צריך שילוב בין מנהיגות אחראית לאחריות אישית של כל חברי החברה מכל המגזרים.

יחידה שלישית: תפקידה של מנהיגות ביצירת חברה

1. הצגת הנושא: לאחר שלמדנו על המתחים הפנימיים הקיימים בכל קבוצה ובמיוחד בחברה, והסקנו שהדרך ליצירת חברה מלוכדת מתחילה במנהיגות אחראית – נשאל מהי מנהיגות, וכיצד כל אחד מאיתנו יכול לתרגל את עקרונות המנהיגות האחראית בחיי היום-יום.

2. דיון במליאה: מהי מנהיגות? האם ישנם מצבים שבהם מנהיגות מעדיפה לעודד ויכוח וקיטוב? אם כן, מדוע? לוי אשכול, ראש הממשלה השלישי של מדינת ישראל, היה מנהיג שהיה ידוע כפשרן, כאיש שאליו באים כדי לפתור ויכוחים ומחלוקות. האם הדרך לחיים משותפים עוברת רק דרך פשרה? מה משמעותה של פשרה?

3. עבודה עם טקסט: התלמידים יקבלו קובץ ציטוטים של לוי אשכול, והמורה תנחה את התלמידים לחפש בטקסטים את סימני המנהיגות החברתית הייחודית לאשכול: הקשבה, פשרה, אמפתיה, חזון ברור, דמוקרטיה.

4. דיון במליאה: התלמידים יתבקשו לציין, מתוך המקורות שקראו, מהי תפיסת המנהיגות של אשכול, מה תפקידו של ויכוח, מה תפקידו של חזון, מה תפקידה של פשרה.

איזו מהאמירות של אשכול המובאות במקורות שנקראו מייצגת באופן הטוב ביותר את דמות המנהיג האזרחי? האם מדובר בחזון מנהיגותי מיושן?

5. סיכום: מנהיג אזרחי בדמוקרטיה מחויב לכל חלקי העם, גם אלה שאינם תומכים בו. מרגע שלוי אשכול נבחר לתפקיד ממלכתי הוא ראה עצמו מחויב לא רק לחזון שלו ושל מפלגתו, אלא גם לצרכים של כל הציבור. אשכול רואה בפשרה הזדמנות לייצר שיח והסכמה שתגשר על פערים. מנהיגות כזו מבטאת מחויבות למטרה ולציבור ולא לאגו ולמטרות האישיות.